

Intervju: Wolfgang Petritsch, Visoki predstavnik u BiH

Obrazovanje mora biti prioritet za cijelu BiH, u istoj mjeri u kojoj su ekonomski oporavak i povratak izbjeglica prioriteti i, svakako da ce efikasno organiziran i na odgovarajuci nacin proveden nastavni plan i program potpomoci ekonomski oporavak i povratak izbjeglica. Dakle, potrebno je da organi vlasti na najvisim nivoima preuzmu obavezu, te da shvate da visokokvalitetan obrazovni sistem ne predstavlja luksuz vec apsolutnu nuznost.

SD: *Mozete li dati kratak komentar o trenutnoj situaciji u BiH.*

WP: U regionu je doslo do znacajnih promjena. Politicke promjene koje su se desile u Hrvatskoj i Jugoslaviji pocinju da daju rezultate. Kontakti i saradnja se prosiruju i to upravo predstavlja osnovu stabilnosti u Bosni i Hercegovini. Predsjednik Mesic je ove sedmice bio u posjeti Sarajevu kako bi prisustvovao sastanku Medjudrzavnog vijeca, a pocetkom ovog mjeseca delegacija Predsjednistva BiH je posjetila Beograd. Zadovoljan sam sto susjedi BiH, koji su imali tako destabilizirajuci uticaj na BiH, konacno postaju pravi partneri ove drzave.

Na drzavnom nivou, novo Vijece ministara, novo Vijece ministara je pokazalo da se politika u Bosni i Hercegovini moze staviti u sluzbu ekonomskog razvoja umjesto da biva taocem neproduktivnih i nekreativnih nacionalistickih slogana. Vijece ministara je nedavno zakljucilo svojih prvih 100 dana rada a Upravni odbor Vijeca za implementaciju mira i ja licno pozdravljamo tijesne konsultacije i partnerstvo izmedju

medjunarodne zajednice i postojećeg Vijeća ministara. Vijeće ministara je izradilo okvirnu ekonomsku strategiju, uložilo napore na izradi platforme vanjske politike te znatno unaprijedilo rad institucija. Vijeće ministara je također uputilo i Izborni zakon u parlamentarnu proceduru. Državne institucije koje funkcioniraju predstavljaju ključni element ekonomskog oporavka koji je potreban Bosni i Hercegovini.

Također se povećao i broj ljudi koji se vraćaju u svoje domove, iako, naravno preostaje još mnogo toga da se uradi. Od usvajanja imovinskih zakona, 43. 266 hiljada porodica je preuzelo ključeve svojih predratnih domova u Federaciji, 19.322 hiljade u Republici Srpskoj te 1.433 hiljade u Distriktu Brčko. Međutim, ukupna stopa implementacije imovinskih zakona je i dalje izuzetno niska. Povećanje stope implementacije u Republici Srpskoj iznosi samo 1% u mjesecu aprilu, i iako je u Federaciji tokom aprila ova stopa imala brzi rast nego u Republici Srpskoj, povećanje iste još nije dostiglo 2%.

SD: OD: Obrazovni sistem u BiH je naslijeđe socijalizma. Jasno je da se moraju napraviti određene promjene. Kakav je stav OHRa u vezi sa ovim pitanjem?

WP: Obrazovanje mora biti prioritet za cijelu BiH, u istoj mjeri u kojoj su ekonomski oporavak i povratak izbjeglica prioriteti i, svakako da će efikasno organiziran i na odgovarajući način proveden nastavni plan i program potpomoci ekonomski oporavak i povratak izbjeglica. Dakle, potrebno je da organi vlasti na najvišim nivoima preuzmu obavezu, te da shvate da viskokvalitetan obrazovni sistem ne predstavlja luksuz već apsolutnu nužnost. Putem osmišljenih inicijativa i finansijske podrške Vijeća Evrope, Svjetske banke, Evropske Unije, UNESCO-a i mnogobrojnih nevladinih organizacija, te uz doprinos prosvjetnih radnika u BiH, želimo osigurati efikasno uspostavljanje standarda koji će se primjenjivati u cijeloj zemlji za predškolsko, osnovno, srednje, visoko, stručno i specijalno obrazovanje te obrazovanje za odrasle. Želimo

osigurati uvođenje nastavnog plana i programa u oba entiteta koji će imati zajedničke nastavne jezgre i koji će biti fleksibilan i omogućiti izražavanje kulturnog naslijeđa uz promoviranje univerzalnih vrijednosti tolerancije te održavanje najviših akademskih standarda.

Metodi obrazovanja u Evropi su uznapredovali. Jednostavno učenje činjenica i pretrpani nastavni planovi i programi ne mogu pripremiti omladinu u BiH za budućnost u Evropi. Ukoliko će se mladi ljudi BiH natjecati za svojim vršnjacima u Evropi, reforma nastavnih planova i programa je neophodna. Za ovo je potrebna podrška nastavnika i političara u BiH.

SD: Mladi ljudi masovno napustaju zemlju. Da li OHR može učiniti nešto u vezi sa tim?

WP: Da, mi ćemo nastaviti da saradjujemo sa državnim i entitetskim organima vlasti kako bismo uspostavili takve ekonomske, socijalne i političke strukture koje će od BiH napraviti zemlju u kojoj će mladi ljudi htjeti da žive, mjesto koje nudi karijeru i mogućnosti, mjesto gdje je kvalitet života visok. Već smo mnogo uznapredovali od rusevina i ocaja koji su bili ostavština rata. Ekonomija funkcioniše mada još uvijek na neprihvatljivo niskom nivou dok mi pomazemo da se uspostavi vladavina zakona u cijeloj zemlji, na primjer, kroz rad Komisija za provjeru sudija i tužilaca. Ono što bih želio reći je sljedeće: mladi građani BiH, oni koji su danas u srednjim školama i na fakultetima, uz pravilan angažman političkog rukovodstva, neće se na tržištu rada upravo kad se situacija poboljša. BiH je na početku perioda koji obećava nagli rast životnog standarda i šansi za posao. Ovo nije vrijeme da se odlazi iz BiH; ovo je vrijeme kada treba ostati u zemlji i iskoristiti šanse koje nisu postojale prije pet godina a kojih sada ima sve više.

SD: U Mostaru postoje dva univerziteta. Svakako da je ovo apsurdno. Sta mislite o ovoj situaciji?

WP: Univerziteti stvaraju obrazovni proizvod. Njihova egzistencija zavisi od njihove mogucnosti da obezbijede taj proizvod na profesionalan i efikasan nacin. Ukoliko obrazovna institucija postoji zbog razloga koji ne ukljucuju obrazovnu funkciju iste, mislim da takva institucija nece biti u stanju da beskonacno postoji ili da radi na zadovoljavajuci nacin. Situacija u Mostaru se odrazava i na drugim mjestima u zemlji. Postoji prevelik broj univerziteta, sto znaci da su finansijska i nastavna sredstva nedovoljna. U mnogim slucajevima, diplome koje dodjeljuju univerziteti se ne priznaju. Ove probleme, te moguće reforme, rjesava Odbor za visikolsko obrazovanje.

SD: OHR i druge medjunarodne institucije sporo su reagovale na dogadjaje u Mostaru u vezi sa Hercegovačkom bankom. Kriminalna prošlost nekih ljudi iz paralelnih struktura u BiH bila je dobro poznata. Sta medjunarodna zajednica kani poduzeti sada?

WP: Trenutno je u toku sveobuhvatna procjena Hercegovačke banke, uz strogo postovanje Zakona o bankama Federacije BiH i medjunarodnih standarda. Ovu procjenu vrsi privremena upraviteljica, koja ima punu operativnu nezavisnost i koja ce biti korektna i transparentna u svojom svojim izvjestajima i nalazima. Ja sam imenovao privremenu upraviteljicu jer sam imao razloga da vjerujem da postoje izvjesne nepravilnosti u nacinu na koji je banka radila. Privremena upraviteljica je poduzela mjere na osiguranju sredstava banke u cilju zastite stednje obicnih gradjana. Tamo gdje bude dokaza o prevari, pokrenuce se krivicne prijave protiv odgovornih osoba.

SD: Da li mislite da entitet koji je stvoren krvlju i zlocinom, kao sto je RS, moze u potpunosti postivati ljudska prava i prevesti Daytonski sporazum?

WP: Entiteti su dio Daytonskog sporazuma i moj mandat u BiH je da provedem odredbe Daytonskog sporazuma. Entiteti su u stvari administrativne jedinice. Sporazum sadrzi obaveze svih strana da postuju prava i imovinu svih gradjana, bez obzira na

njihovu vjersku ili etnicku pripadnost. Zakoniti način postizanja ovog cilja u oba entiteta bit će brzo ojačan radom Ustavnih komisija. Dogadjaji koje smo vidjeli u Banjaluci i Trebinju su potpuno neprihvatljivi. Ja sam potpuno jasno stavio do znanja rukovodstvu Republike Srpske da ukoliko ne dodje do dramatičnih promjena, dramatične reforme, posebno u oblasti ljudskih prava, slobode kretanja, vjerskih sloboda i fundamentalnih socijalnih prava svih građana, što znači Hrvata i Bosnjaka pored Srba u Republici Srpskoj, neće biti budućnosti za Republiku Srpsku. Ja vjerujem jem da gosp. Ivanic ovo dobro zna. Nadam se da shvata da se Daytonski proces može nastaviti, a s njim i Republika Srpska, jedino uz punu saradnju sa Hrvatima i Bosnjacima.

SD: Mi vjerujemo da BiH može funkcionirati jedino kao država bez entiteta. Nakon nedavnih događaja u Banjaluci i Trebinju očigledno je da RS nije u stanju osigurati jednaka prava za sve svoje građane. Smatrate li da je potrebno da RS nestane?

WP: Događaji u Banjaluci i Trebinju ukazuju na postojanje ozbiljnih problema u socijalnom i politickom tkivu RS, i na propust rukovodstva RS da riješi ove probleme. Ali ja vjerujem da su sramne scene kojih smo bili svjedoci posljednji pokušaji nereformiranih zastupnika tvrde struje, ultra-nacionalista i ekstremista da zaustave plimu normalizacije i održe san o monoetnčkoj, sovinistickoj, kriminalnoj sredini u kojoj oni cvjetaju. Ja sam rukovodstvu RS jasno stavio do znanja da se moraju riješiti osnovni uzroci stalnih ustavnih povreda, i to brzo i efikasno. Ja ću pratiti kako će to rukovodstvo ispuniti ovaj zahtjev.

SD: Vaši kritičari sugeriraju da je Vas mandat ovdje skoro istekao. Je li to tačno? Ako nije, koliko dugo ćete ostati u BiH?

WP: O tome pitanju ne odlučujem ja. O njemu odlučuje Vijeće za implementaciju mira. Ono što je važno jeste da moj ured nastavi i dalje unapredjivati pjavati politicki i ekonomski

proces koji ce dati vidljive i pozitivne rezultate za gradjane BiH. Naravno, to je zadatak koji me osobno veoma ispunjuje.

SD: I u zakljucku, koja je Vasa poruka mladim ljudima u BiH?

WP: Vjerujem da ima mnogo pozitivnih znakova koji pokazuju da su narod u BiH i novo rukovodstvo nacinili dosta progresu. Ima uzasnih problema, ali ja vjerujem da narod u Bosni i Hercegovini ima snage da ih prevlada. U ovom pogledu, posebno su vazni mladi ljudi jer oni imaju energiju i kreativnost, sto su dvije osobine koje u kombinaciju mogu prevladati najvece prepreke. Buducnost lezi u odupiranju trenutnim strahovima i njihovom odagnavanju. Ovaj otpor nece doci od onih koji se hrane strahom, onih koji se drze sopstvene nacionalne paranoje i dijele ljude i teritorije u nastojanju da zadrze svoja mala carstva. Probijanje kruga straha ce ovisiti o intelektualcima i umjetnicima i onima koji imaju snage da gledaju mimo granica i mimo nacionalisticke uskogrudnosti.

Kako ce doci do procvata na Balkanu? Da li ce biti tolerantnih drustava koja postuju prava gradjana? Hoce li drzave na Balkanu vremenom zauzeti svoja legitimna mjesta u Evropskoj Uniji radeci zajedno na promoviranju svojih zajednickih interesa? Odgovor zavisi od mladih ljudi ove zemlje i susjednih zemalja. Oni ce odluciti o tome da li ce strah od buducnosti odrediti pravce kretanja ovog regiona, ili ce drzave na Balkanu iskoristiti svoje pravo na sopstvenu buducnost u porodici evropskih drzava.